

In memoriam prof. dr. ir. J.L. van Soest

J. Mennema
(Rijksherbarium, Leiden)

Op 30 oktober 1983, enige weken na het bereiken van de 85-jarige leeftijd, overleed te Wassenaar Johannes Leendert van Soest, ingenieur en emeritus-hoogleraar in de elektrotechniek en eredoctor in de wis- en natuurkunde. Zijn tachtigste verjaardag, die hij in een nog redelijk goede gezondheid heeft gevierd, is ook aan de lezers van *Gorteria* niet ongemerkt voorbijgegaan: een bijna tachtig pagina's dikke feestbundel heeft alle facetten van de Nederlandse flora waarin hij zich als 'amateur'-botanicus heeft verdiept, uitvoerig belicht.

In deze feestbundel heeft Verschoof (1978) het 'botanische' leven van Van Soest — die naast zijn hoogleraarsambt in Delft ook nog tot 1964 directeur was van het Fysisch Laboratorium van de PTT, alwaar hij onderzoek verrichtte ten behoeve van de Nederlandse defensie — in een biografie vastgelegd. Ik wil daarom voor de vele activiteiten op wetenschappelijk en organisatorisch gebied van deze beminnelijke florist naar deze publikatie verwijzen en mij slechts beperken tot enkele aanvullende gegevens. Diverse daarvan heb ik verkregen tijdens mijn bezoeken aan Van Soest gedurende de laatste tijd, toen hij verbleef in Rust en Vreugd te Wassenaar.

Als belangrijkste aanvulling in wetenschappelijk opzicht op de biografie van Verschoof en de door Vogelenzang (1978) samengestelde bibliografie moet de verschijning in augustus 1982 van de *Flora Neerlandica* 4 (10) worden genoemd. Deze aflevering omvatte het tweede (en laatste) deel van de bewerking van de Nederlandse paardebloemen door Van Soest, in samenwerking met A. Hagendijk en H.A. Zevenbergen. Het heeft hem veel voldoening gegeven nog te mogen beleven, dat zijn onderzoek aan *Taraxacum* met het verschijnen van deze aflevering van de *Flora Neerlandica* kon worden afgesloten. Wel zag hij met enige zorg de voortzetting van dit onderzoek tegemoet. Hoewel het Rijksherbarium zijn 'erfgenamen' Hagendijk en Zevenbergen dezelfde faciliteiten heeft geboden als aan Van Soest, laat hun dagelijks werk helaas niet toe dat zij zich met een zelfde enthousiasme aan de taraxacologie kunnen wijden als hij met name sinds zijn emeritaat in 1964 heeft gedaan. Maar ik ben er zeker van dat zijn levenswerk zal worden voortgezet, zij het dat dr. A.A. Sterk (Hugo de Vries-laboratorium, Amsterdam) en P. Oosterveld (Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum) ook andere aspecten in het paardebloemenonderzoek betrekken.

Het is Van Soests moeder geweest, die hem de liefde voor de plantenwereld heeft bijgebracht. Zij ook was het die hem in 1916 als een soort therapie aanried om een herbarium aan te leggen, toen hij als middelbare scholier om gezondheidsredenen een jaar in Zwitserland moest verblijven. Dit werd het begin van het Herbarium Van Soest, dat uiteindelijk ca. 50 000 exemplaren zou omvatten en dat nog tijdens zijn leven aan het Rijksherbarium is geschonken.

Wat Van Soest voor de Nederlandse floristiek heeft betekend is eigenlijk nog niet helemaal te overzien. Natuurlijk kennen we hem van zijn onderzoek aan *Taraxacum* en zijn indeling van Nederland in plantengeografische districten. Het Van Soest-nummer van

Prof. dr. ir. Johannes Leendert van Soest (tekening: A. Pfeiffer).

Gorteria heeft ook andere aspecten van zijn botanische activiteiten laten zien. Maar veel lijkt nog verborgen in zijn persoonlijke, botanische correspondentie, welk archief hij ook aan het Rijksherbarium heeft nagelaten. Deze correspondentie heeft de basis gevormd voor onder meer de geschiedschrijving van het IVON (Smit & Verschoof, 1980) en van de zogenaamde Zuiderzeecommissie van de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging (Smit & Poot, 1984), van welke vereniging hij ruim 45 jaar lid en 20 jaar ere-lid is geweest. In beide publikaties komt de grote, stuwende kracht, die Van Soest vooral in de jaren '30-'40, ondanks zijn voor een florist betrekkelijk jeugdige leeftijd, is geweest, duidelijker naar voren dan uit zijn eigen verhalen over deze periode.

Omdat Van Soest geen professioneel botanicus was, heb ik hem enkele malen een 'amateur'-botanicus genoemd en dat was hij tot in zijn diepste wezen: een oprechte liefhebber van planten. Zo ziek kon hij niet zijn, maar mijn bosje bloemen op zaterdagmiddag moest altijd even worden gedetermineerd. Het was weleens zijn enige inbreng tijdens mijn bezoek, zo slecht was hij er soms aan toe. Hij kon er moeilijk in berusten dat zijn lichaam zijn geest niet meer in staat stelde te werken zoals hij dat wilde. Bloemen en bezoek – en van beide ontving hij veel – hebben hem erg goed gedaan.

Van Soest heeft me verteld, dat hij zijn eerste plant verzameld heeft aan de hand van zijn moeder, op driejarige leeftijd; dat moet dus in 1902 zijn geweest. Zijn laatste opgave dateert van 14 mei 1982, toen hij samen met zijn huisgenoot dr. J.P. Bannier in het binnenduinrandbos van Rust en Vreugd te Wassenaar rose bloeiende *Convallaria majalis* vond. Tussen beide data ligt een rijk en vruchtbaar leven, dat van grote invloed is geweest op de floristiek in Nederland. Wij zullen Van Soest in zijn herbarium en publikaties nog vaak ontmoeten.

Literatuur

- Smit, P. & R. Poot, 1984. Het biologisch onderzoek rond de afsluiting van de Zuiderzee (in voorbereiding.).
- Smit, P. & B.J.M. Verschoof, 1980. De geschiedenis van het plantengeografisch onderzoek in Nederland, in het bijzonder van het IVON, in J. Mennema, A.J. Quené-Boterbrood & C.L. Plate, Atlas van de Nederlandse Flora 1, p. 18-25. Amsterdam.
- Verschoof, B.J.M., 1978. Prof. dr. ir. J.L. van Soest tachtig jaar. Gorteria 9, p. 118-120.
- Vogelenzang, L., 1978. Bibliografie. Gorteria 9, p. 120-127.

In memoriam J.L. van Soest

Johannes Leendert van Soest, who passed away on the 30th of October 1983 at the age of 85, was engineer and professor in electro-technics, and doctor honoris causa in natural science, mainly based on his botanical research in his spare time. He divided the Netherlands in various plant-geographical districts and was an internationally recognized authority on the genus *Taraxacum*. The herbarium of Van Soest, including c. 50 000 specimens, and his botanical correspondence are donated to the Rijksherbarium at Leiden. His biography written by Verschoof (1978) on the occasion of his 80th birthday has been complemented here with additional data.